



ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: Ξέρω, ξέρω. Πες παρακάτω, γιατί τώρα θα έρθει η κυρία Μηδεγκάνη και τότε αντίο παιχνίδι.

ΣΤΙΚΗΣ: Λοιπόν η σκούπα είναι ο κακός λύκος που τα καταπίνει όλα. Έτσι άμα θες να ηλεκτροσκουπίσεις δε θα βαριέσαι. Θα παίζεις παραμύθι. Εγώ τώρα είμαι ο κυνηγός. Θα του ξηλώσω την κοιλιά του λύκου. Φέρε ένα κατσαβίδι.

ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: Πάρτο! Έλα να ξεβιδώσουμε τη σκούπα.

ΣΤΙΚΗΣ: (Φωνάζει μέσα στο σωλήνα της σκούπας). Κοκκίνοσκουφίτσα παιδί μου, βγες έξω.

(Ξεβιδώνει τη σκούπα και αδειάζει στο πάτωμα ό,τι έχει μέσα).

ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: Έπρεπε να τ' αδειάσεις πάνω σε μια εφημερίδα.

ΣΤΙΚΗΣ: Στην εφημερίδα; Σάμπως στο παραμύθι ο κυνηγός έστρωσε χάρμη εφημερίδα πριν ξηλώσει την κοιλιά του λύκου; Όχι, πες μου. Παίζουμε το παραμύθι ή όχι; Αψού. (Φταρνίζεται).

ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: Ποπό. Σκορπίστηκε όλη η σκόνη, όλα τα χαρτάκια. Έγινε χάλια το δωμάτιο.

Άλκη Ζέη, Ο Κεραμιδοτρέχαλος, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 2000 (διασκευή)



1. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις για να θυμηθείτε τη σκηνή του «ηλεκτροσκουπίσματος».

- Γιατί γκρινιάζει συνέχεια ο Μπόμπιρας στο Στίκη;
- Πώς τους ήρθε η ιδέα να παίξουν το παραμύθι της Κοκκίνοσκουφίτσας;
- Πώς παίζουν το παραμύθι της Κοκκίνοσκουφίτσας;
- Ποια σημεία σάς έκαναν να γελάσετε;



2. Συζητήστε στην τάξη τα χαρακτηριστικά του θεατρικού κειμένου.

- Πώς είναι γραμμένοι οι διάλογοι; Γιατί είναι γραμμένοι με αυτόν τον τρόπο;
- Γιατί υπάρχουν παρενθέσεις ανάμεσα στα λόγια των ηρώων;
- Ποια είναι τα πρόσωπα του θεατρικού έργου; Ποια από αυτά παίρνουν μέρος σ' αυτή τη σκηνή;
- ▶ Ξανακοιτάξτε το κείμενο «Πρώτη φορά στο θέατρο» και συζητήστε στην τάξη ποιες διαφορές βρίσκετε ανάμεσα σ' ένα διήγημα και σ' ένα θεατρικό κείμενο.



3. Μαντέψτε τι ρώτησε ο Στίκης τον Μπόμπιρα μετά το παιχνίδι τους. Η απάντηση του Μπόμπιρα θα σας βοηθήσει να βρείτε την ερώτηση που του έκανε ο Στίκης.

ΣΤΙΚΗΣ:

ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: **Εσύ** είσαι ο καλύτερος φίλος μου.

Οι λέξεις που χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε λέγονται **ερωτηματικές αντωνυμίες**. Οι ερωτηματικές αντωνυμίες είναι:

Το άκλιτο τι

→ **Τι** θέλεις; **Τι** ώρα είναι;

Ποιος, ποια, ποιο

→ **Ποιος** θα έρθει μαζί μου; **Ποιο** τραγούδι σ' αρέσει;

Πόσος, πόση, πόσο

→ **Πόση** ώρα περιμένεις το λεωφορείο;
Πόσο κάνει αυτό το βιβλίο;

- Παρατηρήστε πώς κλίνεται η ερωτηματική αντωνυμία «ποιος, ποια, ποιο».

	Ενικός Αριθμός			Πληθυντικός Αριθμός		
Ονομ.	ποιος	ποια	ποιο	ποιοι	ποιες	ποια
Γεν.	ποιου ή ποιανού	ποιας ή ποιανής	ποιου ή ποιανού	ποιων ή ποιανών	ποιων ή ποιανών	ποιων ή ποιανών
Αιτ.	ποιο(ν)	ποια(ν)	ποιο	ποιους	ποιες	ποια



Πολλές φορές χρησιμοποιούμε αντί για τη γενική «ποιου/ποιανού» τη γενική «**τίνος**».

Η ερωτηματική αντωνυμία «ποιος, ποια, ποιο» δεν τονίζεται.

Γράψτε τι ρωτάει ο Στίκης τον Μπόμπιρα χρησιμοποιώντας την κατάλληλη ερωτηματική αντωνυμία. Οι απαντήσεις του Μπόμπιρα θα σας βοηθήσουν.

ΣΤΙΚΗΣ:

ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: Μου αρέσει να διαβάζω βιβλία με περιπέτειες και ταξίδια.

ΣΤΙΚΗΣ:

ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: Δεν χρειάζομαι πολλές μέρες για να διαβάσω ένα βιβλίο. Μου φτάνουν λίγες ώρες!

ΣΤΙΚΗΣ:

ΜΠΟΜΠΙΡΑΣ: Όταν τελειώνω ένα βιβλίο, ζωγραφίζω κάτι που μου έκανε εντύπωση.



4. Η Ραλλού πρόσεξε ότι πολλές φορές τα παιδιά μπερδεύουν την ερωτηματική αντωνυμία **ποιο** με το επίρρημα **πιο**. Γι' αυτό εξηγεί πότε χρησιμοποιούμε το ένα και πότε το άλλο:



- Όταν ρωτάμε, χρησιμοποιούμε την ερωτηματική αντωνυμία **ποιο**
- Όταν θέλουμε να συγκρίνουμε, χρησιμοποιούμε το επίρρημα **πιο**.

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις με **ποιο** ή **πιο**.

- ✿ Αν θέλεις να φτάσουμε στην ώρα μας για να δούμε την παράσταση, περπάτα γρήγορα.
- ✿ Με χρώμα ανακάτεψες το μαύρο και έφτιαξες το γκρι τοίχο για το σκηνικό;
- ✿ Ξέρεις είναι το μεγάλο αρχαίο θέατρο στην Ελλάδα;
- ✿ από τα αρχαία θέατρα είναι κοντά στην περιοχή σου;



5. Συλλαβίστε τις παρακάτω λέξεις που δείχνουν τα αντικείμενα που ρούφηξε η ηλεκτρική σκούπα από το γραφείο του Μπόμπιρα.

παιχνίδια, ζωγραφιά, χαρτάκια
γραμματόσημα, συνδετήρες
εφημερίδα, μολύβια, φυλλάδια



6. Το παραμύθι της Κοκκίνοσκουφίτσας είναι γνωστό σε όλους σας. Αν σας έλεγαν να φτιάξετε το παραμύθι «από την ανάποδη», να κάνετε δηλαδή το λύκο «καλό» και την Κοκκίνοσκουφίτσα ένα «κακό» κορίτσι, θα τα καταφέρατε;

Οι ερωτήσεις της Ραλλούς μέσα στα συννεφάκια θα σας βοηθήσουν να κρατήσετε σημειώσεις για να φτιάξετε το παραμύθι σας.

1. Πότε; (Μια φορά κι έναν καιρό...)

2. Πού; (φανταστικός τόπος)

3. Ποιοι είναι οι βασικοί ήρωες;

4. Ποια άλλα πρόσωπα εμφανίζονται στο παραμύθι;

5. Τι έγινε στην αρχή;

6. Ποιες δυσκολίες συνάντησε ο ήρωας;

7. Τι έκανε για να ξεπεράσει αυτές τις δυσκολίες;

8. Ποια ήταν τελικά η λύση του προβλήματος;



Μην ξεχάσετε να γράψετε τι σκέφτονταν και πώς αισθάνονταν τα πρόσωπα του παραμυθιού.

Αφού συμβουλευτείτε τις σημειώσεις σας, γράψτε στο τετράδιό σας το παραμύθι που φτιάξατε.



7. Διαβάστε στην τάξη τα παραμύθια που γράψατε και διαλέξτε το πιο διασκεδαστικό. Αν κάτι μέσα στο παραμύθι δε σας αρέσει, διορθώστε το ή αλλάξτε το. Ετοιμαστείτε να «ζωντανέψετε» το παραμύθι στην τάξη! Πώς;

- ▶ Διαλέξτε τους ρόλους σας.
- ▶ Πάρτε χαρτιά, χρώματα, κούτες, παλιά ρούχα και φτιάξτε τα σκηνικά και τα κοστούμια σας.
- ▶ Διαλέξτε τη μουσική που σας αρέσει.
- ▶ Και... καλή διασκέδαση!



- Ανακαλύψτε στο κρυπτόλεξο οριζόντια και κάθετα 15 λέξεις σχετικές με το θέατρο:

Α	Φ	Η	Σ	Κ	Η	Ν	Η	Ε	Τ	Υ	Ζ	Σ	Ν	Α
Δ	Α	Θ	Ι	Τ	Π	Κ	Ω	Μ	Ω	Δ	Ι	Α	Θ	Π
Κ	Υ	Ο	Ι	Κ	Δ	Α	Ζ	Ρ	Υ	Θ	Ξ	Φ	Σ	Ρ
Μ	Λ	Π	Κ	Υ	Ρ	Κ	Ε	Ο	Θ	Ε	Α	Τ	Ρ	Ο
Ρ	Α	Ο	Ε	Δ	Α	Θ	Η	Φ	Ε	Α	Χ	Α	Ε	Γ
Ο	Ι	Ι	Ρ	Η	Μ	Υ	Σ	Ρ	Α	Τ	Ρ	Υ	Ι	Ρ
Λ	Α	Ο	Η	Α	Α	Β	Ν	Μ	Τ	Ρ	Τ	Δ	Σ	Α
Ο	Γ	Σ	Β	Ρ	Τ	Α	Ε	Ρ	Η	Ι	Ε	Φ	Ι	Μ
Σ	Κ	Η	Ν	Ο	Θ	Ε	Τ	Η	Σ	Ν	Ρ	Ε	Τ	Μ
Γ	Ε	Ρ	Τ	Σ	Τ	Θ	Ι	Ξ	Δ	Α	Γ	Ι	Η	Α
Μ	Σ	Φ	Ι	Λ	Ο	Δ	Ω	Ρ	Η	Μ	Α	Ζ	Ρ	Ω
Π	Ρ	Ε	Μ	Ι	Ε	Ρ	Α	Λ	Υ	Ρ	Τ	Ε	Ι	Ψ
Φ	Α	Π	Α	Ρ	Α	Σ	Τ	Α	Σ	Η	Ν	Χ	Ο	Ε

- Αντιγράψτε εδώ τις λέξεις που ανακαλύψατε στο κρυπτόλεξο με μικρά γράμματα:



Για να δω τι έμαθα...		Σημειώνω ένα ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι	
Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να ξεχωρίζω ένα θεατρικό κείμενο από άλλα είδη κειμένων.			
Να χρησιμοποιώ και να γράφω σωστά λέξεις που έχουν σχέση με το θέατρο.			
Να χρησιμοποιώ τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της ενεργητικής και της παθητικής φωνής.			
Να μετατρέπω τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και το αντίστροφο.			
Να δίνω οδηγίες με διαφορετικό τρόπο.			
Να χρησιμοποιώ τα χρονικά επιρρήματα.			
Να χρησιμοποιώ σωστά τις ερωτηματικές αντωνυμίες.			



Η Ραλλού σάς προτείνει...

- Άλκηστις, *Το αυτοσχέδιο θέατρο στο σχολείο*, εκδ. Άλκηστις, Αθήνα, 1984.
- Αποστολίδης Τάσος, *Οι κωμωδίες του Αριστοφάνη σε κόμικ*, εκδ. γράμματα, Αθήνα, 1999.
- Γουόλτερ Γκισέλα, *Τα παιδιά παίζουν θέατρο*, εκδ. Βασιλείου, Αθήνα, 1998.
- Έιβι Τζων, *Ρωμαίος και Ιουλιέττα, μαζί και ζωντανοί επιτέλους*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2000.
- Έλενα Ελένη, - Τριανταφυλλοπούλου Κατερίνα, *Το εκπαιδευτικό θέατρο*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004.
- Ζένη Άλκη, *Η μοβ ομπρέλα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 2000.
- Ιακώβου Άννα, *Η Μαργαρίτα των χελιδονιών*, εκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2006.
- Kempe Andy, *Εκπαιδευτικό δράμα και ειδικές ανάγκες*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2005.
- Παπαγιάννη Μαρία, *Μια περιπέτεια για το Ρωμαίο*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003.
- Ροντάρι Τζιάνι, *Η γραμματική της φαντασίας*, εκδ. Τεκμήριο, Αθήνα, 1985.
- Τσιτσλοπέργκερ Χέλγκα, *Τα παιδιά παίζουν παραμύθια*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1999.
- www.culture.gr



Ανθολόγιο: Γιώργος Μ. Μαρίνος, «Το τραγούδι του κλόουν»

10

Ενότητα

Λέξεις φερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα

Σ' αυτή την ενότητα

- Θα μάθουμε να περιγράψουμε γλωσσικά παιχνίδια.
- Θα μάθουμε επίσης:
 - ▶ Να χρησιμοποιούμε τις αόριστες αντωνυμίες.
 - ▶ Να φτιάχνουμε χρονικές προτάσεις χρησιμοποιώντας χρονικούς συνδέσμους.
 - ▶ Πότε μια λέξη χρησιμοποιείται κυριολεκτικά και πότε μεταφορικά.
 - ▶ Λέξεις και εκφράσεις που έχουν σχέση με τις λέξεις γλώσσα και γράμματα.
- Θα γνωρίσουμε:
 - ▶ Την ιστορία και τη σημασία της γλώσσας και της γραφής.
 - ▶ Τη Νοηματική Γλώσσα.

... και όλα αυτά παίζοντας παιχνίδια με τις λέξεις !



Παιχνίδια με τις λέξεις

Παίζουν ο Κωστής κι ο Αλέξης
το παιχνίδι με τις λέξεις.

Γρύλος, γρίφος και γρι γρι,
να τρεις λέξεις από «γρι».

Κι άλλες να τελειώνουν σε «άνι»;
Πάει η γλώσσα τους ροδάνι...

Ο Αλέξης για ο Κωστής
θα 'ναι τάχα ο νικητής;

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,
ταξιδεύουν στον αγέρα.

Πες ο ένας, πες ο άλλος,
πο, πο, σαματάς μεγάλος!

Τόσες λέξεις από «ρο»
πού τις βρήκαν; Απορώ...

Να κι ο Φάνης, να κι η Υβόνη.
Το παιχνίδι πια φουντώνει.

Κρυφακούει η μυγδαλιά,
σκάν' στα γέλια τα πουλιά...

Παν στον ουρανό ψηλά
κι όλη η γειτονιά γελά...

Ντίνα Χατζηνικολάου

(από τη Νεότερη Σχολική Ανθολογία του Θεόδωρου Α. Γιαννόπουλου,
εκδ. Ν. Δ. ΝΙΚΑΣ Α.Ε, Αθήνα, 1983)



Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα



1. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις για να θυμηθείτε το παιχνίδι των παιδιών.

- Τι παιχνίδι παίζουν τα παιδιά;
- Πώς νομίζετε ότι παίζεται αυτό το παιχνίδι;
- Γιατί γινόταν μεγάλη φασαρία;
- Γιατί νομίζετε ότι γελούν τα πουλιά;
- Τι έγιναν οι λέξεις που είπαν τα παιδιά στο παιχνίδι;
- Μπορείτε να βρείτε τους στίχους στους οποίους ακούγονται ήχοι;



2. Πόσες στροφές έχει το ποίημα; Πόσους στίχους έχει η κάθε στροφή; Υπογραμμίστε τις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν.



3. Στο ποίημα διαβάζουμε:

**«Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,
ταξιδεύουν στον αγέρα».**



Στους παραπάνω στίχους του ποιήματος οι «λέξεις» παρουσιάζονται σαν πουλιά που φτερουγίζουν και ταξιδεύουν. Οι λέξεις «φτερουγίζουν» και «ταξιδεύουν» χρησιμοποιούνται εδώ με την πραγματική τους σημασία;

Όταν μια λέξη ή μια φράση χρησιμοποιείται με την πραγματική της σημασία, λέμε ότι χρησιμοποιείται **κυριολεκτικά**.

π.χ. Τα πουλιά **φτερουγίζουν** στον αέρα.

Αντίθετα, όταν μια λέξη ή μια φράση δε χρησιμοποιείται με την πραγματική της σημασία, λέμε ότι χρησιμοποιείται **μεταφορικά**.

π.χ. Οι λέξεις **φτερουγίζουν** στον αέρα.

Βρείτε στο ποίημα και αντιγράψτε τρεις στίχους όπου υπάρχουν μεταφορές.

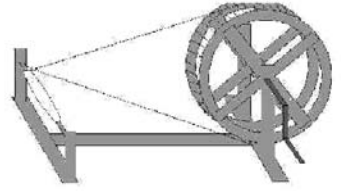
.....

.....

.....



4. «Πάει η γλώσσα τους ροδάνι...» λέμε για όσους μιλούν γρήγορα και πολύ και μοιάζει η γλώσσα τους με το ροδάνι, το εργαλείο με το οποίο μαζεύεται το νήμα γρήγορα.



- Αντιστοιχίστε τις παρακάτω φράσεις μεταξύ τους για να δείτε πώς χρησιμοποιούμε τη λέξη **γλώσσα** και σε άλλες εκφράσεις.

Βγάζει γλώσσα.



Άρχισε να μιλάει, γίνεται ομιλητικός.

Δε βάζει γλώσσα μέσα του.



Μην το ξαναπείς.

Η γλώσσα του στάζει μέλι.



Μιλάει με καλοσύνη.

Λύθηκε η γλώσσα του.



Δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε.

Φάε τη γλώσσα σου!



Μιλάει με άσχημο τρόπο, με αγένεια.

Μιλάμε άλλη γλώσσα.



Μιλάει ασταμάτητα.

- Γράψτε τώρα στο τετράδιό σας μια μικρή ιστορία χρησιμοποιώντας μια από τις παραπάνω εκφράσεις με τη λέξη **γλώσσα**.



5. Συμπληρώστε τα γράμματα και ανακαλύψτε τις λέξεις του ποιήματος.

___ x ___ δ ___

___ έ ___ ε ___

___ φ ___ ς

___ ε ___ ν ___ υ ___

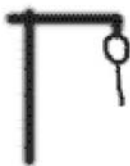
___ π ___

___ λ ___ σ ___ α



6. Σας αρέσει το παιχνίδι της κρεμάλας; Τι θα λέγατε να παίξετε το παιχνίδι με το διπλανό σας;

Διαλέξτε δύο λέξεις από το ποίημα που νομίζετε ότι θα τον δυσκολέψουν και ... το παιχνίδι αρχίζει!





Γλωσσική αυτοβιογραφία

Πώς πρωτογνώρισα, πώς πρωτοαντίκρισα στη ζωή μου τη Γλώσσα, δε θυμάμαι καλά καλά. Όταν άρχισα να πρωτολέω τα λόγια που λένε σήμερα κι οι κούκλες, όταν τους ζουλούνε το στομάχι τους, δεν ήξερα πως το πράγμα αυτό λέγεται: Γλώσσα. Έμαθα να μιλώ, όπως έμαθα να τρώω, να περπατώ και να τραβώ τα γένια του πατέρα μου. Όλοι μιλούσαν γύρω μου και μου φαινότανε πολύ φυσικό. Το μόνο που μου φαινότανε αφύσικο ήταν γιατί δε μιλούσε σαν εμένα κι η γάτα μας. Της έκανα πολλές τυραννίες, την τσίμπησα, της έσφιξα το λαιμό, τη μάδησα για να μιλήσει, μα επειδή και καλά δεν ήθελε να βγάλει λέξη, το πήρα απόφαση. Τότε η μητέρα μου μου είπε πως η γάτα είχε τη δική της γλώσσα. Ήτανε η πρώτη φορά που έλαβα κάποια ιδέα πως υπάρχει μια γλώσσα που μιλούσα εγώ κι άλλη μια που μιλούσε η γάτα μας και πως με το στανιό δεν μπορούσα να την κάνω να μιλάει σαν κι εμένα.

Ύστερα άκουσα κι άλλους ανθρώπους, που μιλούσαν και δεν τους καταλάβαινα. Ήτανε ένας Ιταλός ψαράς, μια ξανθή δασκάλα κι ο γιατρός του σπιτιού μας. Όταν τους άκουγα, μ' έπιαναν τα γέλια. Είχαν κι αυτοί τη γλώσσα τη δική τους, κι επειδή όλες οι ξένες γλώσσες μού φαίνονταν ένα πράγμα, είχα την ιδέα πως η γάτα μας καταλάβαινε τι έλεγαν. Ύστερα η μητέρα μου μου είπε πως ο ψαράς μιλούσε ιταλικά, η δασκάλα γερμανικά κι ο γιατρός στην καθαρεύουσα*. Έπειτα τα συνήθισα όλα αυτά, όπως συνηθίζει καθένας κάθε παράξενο, και μου 'μενε η διασκέδαση, όταν έβλεπα τον ψαρά, να φωνάζω ξεκαρδισμένος, πίσω από κανένα έπιπλο: πέσι! πέσι! όταν έβλεπα τη δασκάλα: φροϊλάιν, φροϊλάιν! κι όταν έβλεπα το γιατρό: φέψη, φέψη. Το φέψη αυτό υποθέτω τώρα πως ήθελε να πει: αφέψημα*.



* καθαρεύουσα = η μορφή της ελληνικής γλώσσας που ήταν η επίσημη γλώσσα του κράτους ως το 1976.

* αφέψημα: το ζεστό ρόφημα από φύλλα ή άνθη φυτού που βράζονται στο νερό.